

## **KÖYLERDE REKREASYONEL FAALİYET OLANAKLARININ BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: BURSA İLİ MUSTAFAKEMALPAŞA İLÇESİ ÖRNEĞİ**

**Aysun Çelik Çanga<sup>1</sup>, Gizem Küçük<sup>2</sup>, Tuba Akman<sup>2</sup>**

<sup>1</sup>Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Bursa

<sup>2</sup>Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bursa

Corresponding author: celikaysun06@yahoo.com.tr

### **Özet**

Son yüzyılda çalışma hayatının kolaylaşması ile bireylerin kendilerine ayırdıkları zaman diliminin artması sonucu rekreasyonel faaliyetlere olan ilgi de yaygınlaşmıştır. Yaygınlaşan rekreasyonel faaliyetler arasında köylerde yapılan faaliyetler başı çekmeye başlamıştır. Türkiye sahip olduğu eşsiz doğası ile her türlü rekreatif çeşitliliğe ve zengin çevre kaynaklarına sahiptir. Bu bağlamda farklı özellikleri ile Bursa ilinde yer alan Mustafakemalpaşa ilçesi köyleri rekreasyon aktiviteleri için kaynak oluşturan alanlardan biridir. Bu çalışmada Bursa il merkezine 90 km uzaklıkta olan Mustafakemalpaşa ilçesinde rekreasyonel faaliyet olanaklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma arazi gözlem ve incelemelerine dayanmaktadır. Bu değerlendirmeler sonucunda elde edilen bilgiler literatür bilgisiyle sentezlenerek alanda yapılan ve yapılabilecek olan rekreasyonel faaliyetler belirlenmiştir. Mustafakemalpaşa ilçesi; bozulmamış çevresi, köy yerleşimleri, şelale ve sıcak su kaynakları ve kendine özgü bitki örtüsü ile Bursa kenti için yüksek rekreasyon kapasitesine sahiptir. Ayrıca rekreasyonel faaliyetleri gerçekleştirecek köylerin bulunmasının yanı sıra köylerde tarımsal ürünlerin çeşitliliği de rekreasyonel olanaklara alternatif oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda; Mustafakemalpaşa ilçesinin doğal özellikleri ile birçok rekreasyonel faaliyetlere sahip olduğu fakat alandaki rekreasyonel faaliyetlerin yeterince değerlendirilmediği görülmüştür. Alternatif olarak köylere gelen ziyaretçilerin tatmak istedikleri tarımsal ürünleri bu köylerde bulabilmeleri, köylerde yapılan etkinliklerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Rekreasyon, Mustafakemalpaşa, Köy, Doğal, Kültürel

## **A STUDY ON DETERMINATION OF RECREATIONAL ACTIVITY OPPORTUNITIES IN VILLAGES: THE CASE OF MUSTAFAKEMALPAŞA DISTRICT OF BURSA PROVINCE**

### **Abstract**

In the last century and the individuals themselves, their working life is made easier as a result of the increase in time interest in recreational activities have become widespread. Widespread among the recreational activities in the villages began to lead activities. Turkey with rich environmental diversity and the unique nature of any recreational resources. In this context, with different properties located in the province of Bursa, mustafakemalpaşa County is one of the areas that comprise the source for the villages of recreation activities. In this study, which is 90 km away from the Centre County Ontario Provincial Mustafakemalpaşa was to determine opportunities for recreational activity. Review of land are based on observation and research. His knowledge of the literature, information obtained as a result of these evaluations, as well as all the recreational activities that can be done in the field were determined. Mustafakemalpaşa district; pristine surroundings, village settlements, waterfalls and hot springs for recreation the city of Bursa and unique vegetation with a high capacity. Also the presence of the village to carry out recreational activities, as well as the diversity of alternative agricultural products and recreational opportunities in the villages. As a result of the study; the natural features of mustafakemalpaşa County has many recreational activities in the area, but it was observed that recreational activities are not adequately assessed. Alternatively in the villages of agricultural products from villages to the taste of visitors that they want to be able to find in the villages are given recommendations for development and diversification of activities.

**Key words:** Recreation, Mustafakemalpaşa, Village, Natural, Cultural

## GİRİŞ

Rekreasyon kullanımı, kullanıcıların gelişimi ve ekonomik değişimler neticesinde gelişmekte ve yaşam kalitesini arttırmaktadır. Bu çerçevede bireyler doğa ile iç içe olmak istemekte ve köy yerleşimlerindeki rekreasyonel faaliyetlere yönelmektedir.

Rekreasyon tanımı; insanın, yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen beden ve ruh sağlığını tekrar elde etmek, korumak veya devam ettirmek, aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde, isteğe bağlı ve gönüllü olarak ferdi veya grup içinde seçerek yaptığı etkinliklere rekreasyon denir (Karaküçük, 1997).

Tanımlamaların ortak yönü, bu faaliyetlerin gönüllü olması esasına dayanmaktadır. Rekreasyon faaliyetlerinin tamamının en önemli unsuru, bu faaliyetlere katılanların bunları rekreasyon faaliyetleri olarak benimsemeleridir. Böylece bir yaklaşımın avantajları, hangi faaliyetlere ne zaman, nerede, ne kadar süre katılınacağı sorularını açıklığa kavuşturmasıdır (Sağcan, 1986). Rekreasyonel aktiviteler kentsel ve kırsal alanlarda, açık ve kapalı mekânlarda, aktif ya da pasif olarak gerçekleştirilmektedir (Gündüz, 1998). Rekreasyonun sahip olduğu özellikler şu şekilde özetlenebilir (Sertkaya, 2001).

1. Rekreasyon bir gereksinimdir, gereksinme ve iç itimi sonucu oluşur,
2. Rekreasyonda kişi gönüllü olarak ve tamamen kendi arzusu ile etkinliklere katılır, yani zorlama yoktur,
3. Rekreasyon bir hareketlilik içerir. Bu hareketlilik fiziksel veya düşünsel olabilir,
4. Rekreasyonun öğretici-eğitici boyutu vardır,
5. Rekreasyon etkinliği, kişisel ve toplumsal yarar sağlar,
6. Rekreasyon kişinin katıldığı tek bir aktivite olabildiği gibi, birden çok aktiviteleri de içerebilir,
7. Rekreasyon faaliyetleri, kişinin ekonomik faaliyette bulunma süresi içinde değil, arta kalan serbest zamanı içinde gerçekleşir,
8. Rekreasyon faaliyetleri düzenlenmiş, programlanmış veya o anda kararlaştırılmış eylemler olabilir,
9. Rekreasyonel faaliyetler, kendi kendini ödüllendirir, yapısında zevk ögesi mevcuttur,
10. Rekreasyon faaliyetleri özel yaşam, kişiden kişiye, mesleklere göre değişiklikler gösterebildiği gibi zaman ve mekâna bağlı olarak da farklılık gösterebilir,
11. Deneyim kazandırır,
12. İnsanın doğa ile uyumunu pekiştirir,
13. Rekreasyon, yaratıcı gücü artırdığı gibi iş gücünü de artırır,
14. Psikolojik yararı vardır ve korkuyu azaltır,
15. Bu etkinliklere katılmak bireye ani ve doğrudan doyum sağlar.

Çok geniş bir yelpazeye sahip olan rekreasyonun yapısı gereği faaliyet boyunca bireylerin davranışları ve beklentileri farklılıklar gösterebilir. Bu çalışmada rekreatif faaliyetlerde farklılık isteyen bireyler için köylerde yapılan rekreasyonel faaliyet olanaklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma alanı olarak Bursa iline 90 km uzaklıkta bulunan Mustafakemalpaşa ilçesi seçilmiştir.

## MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışmanın ana materyali alan sorveyi, gözlem ve incelemelerden elde veriler ile literatür verileri oluşturmaktadır. Çalışma yöntemi veri toplama-analiz-sentez ve değerlendirmelerden oluşmaktadır.

Arazi çalışmalarından ve literatürden elde edilen veriler uzman bakış açısı ile sistemli ve planlı bir şekilde analiz edilip sentezlenmiş ve değerlendirmeler yapılarak sonuca ulaşılmıştır.

## BULGULAR

Bir yerleşim yerinin rekreasyon faaliyetleri açısından istenilen düzeye gelmesinde o yerin doğal ve kültürel kaynaklarının dikkat çekici nitelikte olmasının büyük payı vardır. Bursa ili Mustafakemalpaşa ilçesinin rekreasyon faaliyetlerine olanak sağlayacak nitelikte potansiyele sahip olması ile birlikte bu anlamda yeterince gelişemediği gözlenmektedir.

### Mustafakemalpaşa İlçesi Hakkında Bilgiler

Bursa iline bağlıdır olan Mustafakemalpaşa ilçesinin bir bölümü Marmara Bölgesinde küçük bir bölümü ise Ege Bölgesi içerisinde yer almaktadır. **1621 km<sup>2</sup>**olan yüzölçümü ile Türkiye'nin 138. en büyük ilçesidir. İlçe 28' 24' doğu boylamı ile 40' 02' kuzey enlemi üzerinde yer alır. İlçenin doğusu Orhaneli, güneydoğusu Büyükorhan, güneyi ve batısı Balıkesir, kuzeyi Karacabey ve Ulubat Gölü, kuzeydoğusu da Merkez ilçe ile çevrilidir. Kuzeyi ovalık olan ilçenin doğusunu Orhaneli Dağları, güney ve batısını da Çataldağ engebelenmektedir. Mustafakemalpaşa Çayı (Kirmasti Suyu) bölgeyi suladıktan sonra Ulubat (Apolyont) Gölü'ne dökülür. Ulubat Gölü'nün güney kesimi de ilçe sınırları içerisinde. Mustafakemalpaşa ilçesi bağlı bulunduğu Bursa iline 90 km uzaklıktadır. İlçe genelinde toplam 12 km devlet karayolu, 75 km il yolu, 422 km mahalle yolu olmak üzere toplam 509 km yol ağı bulunmaktadır. Mustafakemalpaşa ilçesinin denizden yüksekliği 25 ile 40 metredir. Güney kısımları ise ortalama 400-500 metredir (URL-1 ve URL-2).

Mustafakemalpaşa ilçesi, Miletopolis Kolonisi olarak Kyzikoslular veya Atinalılar tarafından kurulmuştur. Kaynaklarda Miletopolis'in göl (Uluabat veya Manyas Gölü) kıyısında bir yerleşim yeri olduğu belirtilmektedir. Göl sularının zaman içinde çekilerek bugünkü durumuna ulaşmasından sonra MS 301-331 yılları arasında Kirmasti yerleşiminin bulunduğu Melde Bayırı'ndan bugünkü Lalaşahin Mahallesi mevkiine taşındığı ve yörede ilk yerleşimlerin Hitit Uygarlığı döneminde kurulmaya başlandığı düşünülmektedir. Eski adı Kirmasti (Kremastre) olan ilçede Hitit Uygarlığı, Bitinya Krallığı hüküm sürmüştür; Miletopolis adında bir yerleşim kurulmuştur. MS 300'de psikoposluk merkezi olan kent, Romalılardan sonra sırayla Bizans, Selçuklu ve Karesioğulları yönetimine geçmiştir. Kirmasti adını Bizans döneminde kasabanın kadın yöneticisi olan Kirmastorya 'dan aldığı sanılmaktadır. 1336'da Osmanlı topraklarına katılmıştır. Balkanlar'daki ve Kafkasya'daki karışıklıklardan kaçan Arnavutlar ve Çerkesler ilçe nüfusunun içinde önemli yer teşkil eder. 2 Temmuz 1920'de Yunan işgaline uğramış, 14 Eylül 1922 tarihinde işgalden kurtarılmıştır. 1909'da; 3 cami, 5 mescit, 1 medrese, 1 rüşdiye, 8 ilkökul, 2 kilise, 2 hamam, 7 han, 183 dükkân, 4 tabakhane, 2 boyahane, 3 dokuma el tezgâhı, 2 buharlı; 1 atlı 6 değirmenin bulunduğu ilçe; Kurtuluş Savaşı'ndan sonra kasaba meclisinin aldığı kararla Mustafa Kemal Atatürk'e atıfta bulunarak Mustafakemalpaşa adını almıştır (URL-2).

Mustafakemalpaşa ilçesi Akdeniz iklimi özelliklerini taşımaktadır. Yaz ayları uzun, kış ayları ise kısa süreli geçmektedir. Ilıman ve nemli iklim karakteristiği göstermekte olup nem ortalama %71,6 yıllık ortalama sıcaklığı ise 14,2 derecedir. Yıllık ortalama yağış miktarı 680 mm(kg) tır (URL-2). İlçenin toprak yapısı ağır bünyeli, tuzsuz, hafif alkalin reaksiyonda, az kireçli, organik madde, alınabilir potasyum ve fosfor bakımından zengindir (Köstereli, 2011). İlçenin 79.635 Ha. ormanlık alanı vardır. Ormanların çoğunluğunu yaprak döken ağaçlar oluşturmaktadır. Orman sınırından sonra ağaç yükseklikleri yavaş yavaş yerini alçalarak fundalıklara bırakmaktadır. Bu alanlar mera olarak kullanılmaktadır. Geri kalan arazi tarıma elverişli olup her türlü tarım faaliyeti yapılabilmektedir. Bölgede; 252 bin dekar tarım arazisi, 5.705 adet traktör, 21.282 adet büyükbaş hayvan, 45.305 adet küçükbaş hayvan, 4.115 kovan arı bulunmaktadır. Tarım arazilerinde; Sebze olarak; domates, biber, bamya, patlıcan vb. , Meyve olarak; kavun, karpuz, şeftali, armut, elma vb. , Yem bitkisi; olarak yulaf, yonca, füy vb., Endüstri bitkisi mısır, şeker pancarı üretimi yapılmaktadır (URL-2).

Mustafakemalpaşa ilçesi nüfusu 2017 yılına göre 99.972 kişidir. Nüfusun **%49,71** erkek, **%50,29** kadındır (URL-3). İlçeye ulaşım olanakları nitelikli yollarla olup, bazı şehirlere olan uzaklığı Tablo 1'de verilmiştir ( URL-4).

**Tablo 1:** Mustafakemalpaşa İlçesi ile Bazı Büyük Kentlerin Mesafesi

|                            |               |                              |               |
|----------------------------|---------------|------------------------------|---------------|
| Mustafakemalpaşa-Bursa     | 90 km         | Mustafakemalpaşa - Bandırma  | <b>60 km</b>  |
| Mustafakemalpaşa-Balıkesir | 80 km         | Mustafakemalpaşa - Çanakkale | <b>225 km</b> |
| Mustafakemalpaşa - İzmir   | <b>245 km</b> | Mustafakemalpaşa - İstanbul  | <b>300 km</b> |
| Mustafakemalpaşa - Ankara  | <b>460 km</b> | Mustafakemalpaşa - Eskişehir | <b>225 km</b> |

Bölgenin coğrafi konumuyla şekillenen ilçe ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Mustafakemalpaşa ilçesinde 1 organize sanayi bölgesi, 4 gıda sanayi kuruluşu, 7 un fabrikası, 2 yem fabrikası, 27 süt ve süt mamulleri işletmesi bulunmaktadır (URL-5). Bunun yanında Söğütalan ve Devecikonağı bölgelerinde bulunan mermer ve taş ocakları da ilçe ekonomisine katkı sağlamaktadır (URL-2).

### Mustafakemalpaşa İlçesi Köylerinin Doğal ve Kültürel Rekreatiyonel Kaynak Değerleri

Bursa ili Mustafakemalpaşa ilçesinde 104 adet köy bulunmaktadır. Rekreatiyonel kaynaklara erişimde en önemli faktörlerden birisi ulaşım mesafesi ve olanaklarıdır. Köylerin Bursa kent merkezine olan uzaklıkları ile nüfusu Tablo 2’de, doğal ve kültürel rekreatiyonel kaynak değerleri de Tablo 3’de verilmiştir.

**Tablo 2:** Mustafakemalpaşa İlçesi Köylerinin Bursa Kent Merkezine Olan Uzaklıkları Ve Nüfusu

| Köyün Adı   | Bursa-Köy Arası Mesafe (km) | İlçe-Köy Arası Mesafe (km) | Köy Nüfusu (Kişi) | Köyün Adı      | Bursa-Köy Arası Mesafe (km) | İlçe-Köy Arası Mesafe (km) | Köy Nüfusu (Kişi) |
|-------------|-----------------------------|----------------------------|-------------------|----------------|-----------------------------|----------------------------|-------------------|
| Adaköy      | 74                          | 16                         | 417               | Kadirçeşme     | 48                          | 11                         | 93                |
| Ağaçlı      | 40                          | 20                         | 128               | Kapakholuk     | 58                          | 0                          | 132               |
| Akarca      | 60                          | 11                         | 94                | Karacalar      | 46                          | 21                         | 67                |
| Akçapınar   | 36                          | 23                         | 143               | Karaköy        | 50                          | 30                         | 253               |
| Alacaat     | 53                          | 33                         | 77                | Karaoğlan      | 46                          | 12                         | 837               |
| Aliseydi    | 50                          | 9                          | 176               | Karaorman      | 57                          | 8                          | 369               |
| Alpagut     | 56                          | 25                         | 780               | Karapınar      | 67                          | 11                         | 219               |
| Aralık      | 54                          | 5                          | 281               | Kayabaşı       | 63                          | 6                          | 245               |
| Aşağıbalı   | 49                          | 36                         | 42                | Kazanpınar     | 33                          | 25                         | 40                |
| Ayazköy     | 50                          | 10                         | 395               | Keltaş         | 55                          | 5                          | 81                |
| Bahariye    | 61                          | 11                         | 227               | Kestelek       | 49                          | 17                         | 285               |
| Behram      | 58                          | 0                          | 261               | Kıllık         | 41                          | 18                         | 274               |
| Boğazköy    | 58                          | 0                          | 89                | Kocakoru       | 38                          | 22                         | 78                |
| Bostandere  | 72                          | 14                         | 257               | Kosova         | 71                          | 12                         | 318               |
| Bükköy      | 58                          | 0                          | 239               | Koşuboğazı     | 71                          | 13                         | 1059              |
| Camandar    | 52                          | 15                         | 119               | Kömürcükadı    | 58                          | 12                         | 180               |
| Çakallar    | 64                          | 30                         | 95                | Köreken        | 58                          | 0                          | 320               |
| Çamlıca     | 47                          | 15                         | 144               | Kösehoroz      | 54                          | 20                         | 230               |
| Çardakbelen | 53                          | 12                         | 199               | Kumkadı        | 51                          | 14                         | 735               |
| Çavuşköy    | 58                          | 0                          | 105               | Kurşunlu       | 53                          | 26                         | 370               |
| Çeltikçi    | 72                          | 15                         | 1220              | Lütfiye        | 59                          | 5                          | 137               |
| Çivilicam   | 45                          | 31                         | 135               | Melik          | 55                          | 10                         |                   |
| Çömlekçi    | 45                          | 19                         | 49                | Muradiyesarnıç | 64                          | 12                         | 236               |
| Çördük      | 52                          | 7                          | 384               | Ocaklı         | 67                          | 10                         | 495               |
| Dalhca      | 65                          | 9                          | 141               | Onaç           | 39                          | 19                         | 169               |
| Demirdere   | 64                          | 6                          | 236               | Orhaniye       | 59                          | 6                          | 128               |

|               |    |    |     |                |    |    |      |
|---------------|----|----|-----|----------------|----|----|------|
| Demireli      | 53 | 6  | 399 | Ormankadı      | 52 | 13 | 964  |
| Derecik       | 64 | 6  | 264 | Osmaniye       | 43 | 22 | 56   |
| Derekadı      | 59 | 8  | 130 | Ovaazatlı      | 57 | 4  | 1333 |
| Doğanalan     | 35 | 23 | 160 | Ömeraltı       | 34 | 31 | 71   |
| Doğancı       | 52 | 8  | 255 | Paşalar        | 68 | 11 | 598  |
| Dorak         | 42 | 17 | 126 | Şapçı          | 58 | 16 | 275  |
| Döllük        | 53 | 13 | 77  | Sarımustafalar | 62 | 33 | 44   |
| Durumtay      | 71 | 14 | 331 | Sincansarnıç   | 35 | 24 | 281  |
| Eskibalçık    | 49 | 22 | 110 | Soğucak        | 66 | 25 | 120  |
| Eskikızılelma | 33 | 28 | 488 | Soğukpınar     | 47 | 22 | 154  |
| Fındıcak      | 49 | 24 | 80  | Sünnük         | 64 | 11 | 460  |
| Garipçetekke  | 48 | 10 | 23  | Şehriman       | 40 | 22 | 199  |
| Güller        | 50 | 11 | 154 | Taşköprü       | 75 | 17 | 96   |
| Güllüce       | 66 | 8  | 999 | Taşpınar       | 43 | 15 | 2000 |
| Gündoğdu      | 53 | 21 | 250 | Tırnova        | 58 | 18 | 22   |
| Güveçdere     | 61 | 10 | 80  | Uğurlupınar    | 41 | 17 | 188  |
| Güvem         | 60 | 24 | 167 | Üçbeyli        | 53 | 6  | 211  |
| Hacıahmet     | 55 | 37 | 289 | Yamanlı        | 57 | 7  | 470  |
| Hacıali       | 51 | 12 | 175 | Yaylaçayır     | 66 | 32 | 65   |
| Hamidiye      | 59 | 7  | 128 | Yenibalçık     | 52 | 18 | 150  |
| Hisaraltı     | 56 | 7  | 140 | Yenice         | 56 | 20 | 45   |
| Işıklar       | 44 | 18 | 39  | Yenikızılelma  | 47 | 24 | 113  |
| İlyasçılar    | 52 | 8  | 278 | Yoncaaçaç      | 52 | 20 | 120  |
| İncealipınar  | 41 | 17 | 215 | Yukarıbalı     | 47 | 36 | 119  |
| İncilipınar   | 51 | 8  | 215 | Yumurcak       | 68 | 12 | 267  |
| Kabulbaba     | 45 | 15 | 198 | Söğütalan      | 60 | 18 | 251  |

Tablo 2'ye göre; Bursa iline en uzak köy 75 km ile Taşköprü köyü, Mustafakemalpaşa ilçesine en uzak köy 37 km ile Hacıahmet köyü, En kalabalık nüfuslu köy ise 2000 kişi ile Taşpınar köyüdür.

**Tablo 3:**Mustafakemalpaşa ilçesi Köylerinin Doğal ve Kültürel Rekreasyonel Kaynak Değerleri

| Köyün Adı | Rekreasyonel Kaynak Değerleri |                                                | Köyün Adı   | Rekreasyonel Kaynak Değerleri |                       |
|-----------|-------------------------------|------------------------------------------------|-------------|-------------------------------|-----------------------|
|           | Doğal                         | Kültürel                                       |             | Doğal                         | Kültürel              |
| Adaköy    | Susurluk Çayı                 |                                                | Kadirçeşme  | Tarım                         |                       |
| Ağaçlı    | Tarım                         | Çocuk Oyun Alanı, Nitelikli Yollar             | Kapaklıoluk | Tarım                         |                       |
| Akarca    | Tümbüldek Kaplıcası           |                                                | Karacalar   | Dere                          |                       |
| Akçapınar | Meyve (Zeytin)                | H.Paraskeva Kilisesi, Çocuk Oyun Alanı         | Karaköy     |                               | Arkeolojik Kalıntılar |
| Alacaat   | Orman                         |                                                | Karaoğlan   | Tarım                         | Hamam                 |
| Aliseydi  |                               | Hikmettaşanlı Çiftliği                         | Karaorman   | Tarım, Asırlık Meşe Ağaçları  |                       |
| Alpagut   |                               | Park, Nitelikli Yollar                         | Karapınar   |                               | Manastır Kalıntıları  |
| Aralık    | Tarım                         | Çocuk Oyun Alanı                               | Kayabaşı    |                               | Mağara                |
| Aşağıbalı |                               |                                                | Kazanpınar  | Tarım                         | Piknik Alanı          |
| Ayazköy   | Tarım                         | Ayaz Köyü Cami, Piknik Alanı, Çocuk Oyun Alanı | Keltaş      | Tarım                         |                       |

|                   |                                     |                                                                                   |                                   |                                      |                                                                    |
|-------------------|-------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|--------------------------------------|--------------------------------------------------------------------|
| <b>Bahariye</b>   | Tarım                               | Piknik Alanı,<br>Çocuk Oyun Alanı,<br>Park                                        | <b>Kestelek</b>                   | Servi Ağaçları                       | Arkeolojik<br>Kalıntılar(Kastallus<br>Kalesi), Hacı Hasan<br>Camii |
| <b>Behram</b>     | Tarım                               | Piknik Alanı,<br>Çocuk Oyun Alanı                                                 | <b>Kılık</b>                      | Dere                                 | Çocuk Oyun Alanı                                                   |
| <b>Boğazköy</b>   |                                     | Arkeolojik<br>Kalıntılar                                                          | <b>Kocakoru</b>                   | Tarım                                | Mağara                                                             |
| <b>Bostandere</b> |                                     | Arkeolojik<br>Kalıntılar                                                          | <b>Kosova</b>                     |                                      |                                                                    |
| <b>Bükköy</b>     |                                     | Çeşme, Kömür<br>Ocağı, Piknik<br>Alanı, Çocuk Oyun<br>Alanı                       | <b>Koşubogazı</b>                 |                                      | Şeyh Abdülaziz<br>Dağıstani Türbesi                                |
| <b>Camandar</b>   | Tarım                               | Çocuk Oyun Alanı                                                                  | <b>Kömürcükadı</b>                |                                      | Dibek Kalıntıları                                                  |
| Çakallar          |                                     | Piknik Alanı,<br>Çocuk Oyun Alanı,<br>Park, Nitelikli<br>Yollar                   | <b>Köreken</b>                    | Tarım                                | Çocuk Oyun Alanı                                                   |
| Çamlıca           |                                     | Türbe                                                                             | <b>Köşehoroz</b>                  | Meyve(İncir),<br>Köşehoroz Şelalesi  | Park                                                               |
| Çardakbelen       | Tarım                               | Yatır (Seldivan<br>Dede)                                                          | <b>Kumkadı</b>                    |                                      |                                                                    |
| Çavuşköy          | Tarım                               | Arkeolojik<br>Kalıntılar                                                          | <b>Kurşunlu</b>                   |                                      | Çocuk Oyun Alanı,<br>Park                                          |
| Çeltikçi          |                                     |                                                                                   | <b>Lütfiye</b>                    | Tarım                                | Dikilitaş                                                          |
| Çivilicam         |                                     | Arkeolojik<br>Kalıntılar                                                          | <b>Melik</b>                      | Tarım                                | Melik Dede Yatırı                                                  |
| Çömlekçi          |                                     |                                                                                   | <b>M u r a d i y e<br/>Sarnıç</b> | Tarım(Mısır),Orman<br>Şelale(Suuçtu) | Çocuk Oyun Alanı,<br>Park, Piknik Alanı                            |
| Çördük            | Tarım,<br>Zeytin, Selvi<br>Ağaçları | Arkeolojik<br>Kalıntılar,<br>Süt Olukları,<br>Roma Yolu,<br>Kervankondu<br>Tepesi | <b>Ocaklı</b>                     | Taş Ocağı                            | Embel Dede Ve<br>Şevket Dede<br>Yatırları                          |
| <b>Dalıca</b>     | Orman                               |                                                                                   | <b>Onaç</b>                       | Defne Pınarı                         | Kral Mezarı, İkizce<br>Çeşmesi(150 Yıllık)                         |
| <b>Demirdere</b>  | Soğuksu                             |                                                                                   | <b>Orhaniye</b>                   | Tarım, Gölet                         | Piknik Alanı                                                       |
| <b>Demireli</b>   | Tarım                               |                                                                                   | <b>Ormankadı</b>                  |                                      | Yatır                                                              |
| <b>Derecik</b>    | Dere                                | Miletepolis<br>Kalıntıları                                                        | <b>Osmaniye</b>                   |                                      | Antik Yol                                                          |
| <b>Derekadı</b>   | Tarım                               |                                                                                   | <b>Ovaazatlı</b>                  |                                      |                                                                    |
| <b>Doğanalan</b>  | Tarım                               | Ayvaini Mağarası                                                                  | Ömeraltı                          |                                      |                                                                    |
| <b>Doğancı</b>    | Tarım                               |                                                                                   | <b>Paşalar</b>                    |                                      | Paşalar Kazısı                                                     |
| <b>Dorak</b>      | Tarım                               | Çeşme, Arkeolojik<br>Kalıntılar                                                   | Şapçı                             | Tarım, Şapçı<br>Şelalesi             | Çocuk Oyun Alanı                                                   |
| <b>Döllük</b>     | Tarım                               | Çocuk Oyun Alanı,<br>Piknik Alanı,Park                                            | <b>Sarımustafalar</b>             |                                      |                                                                    |
| <b>Durumtay</b>   |                                     |                                                                                   | <b>Sincansarnıç</b>               | Dere, Sit<br>Alanı,Baraj, Göl        |                                                                    |
| <b>Eskibalçık</b> | Tarım                               | Piknik Alanı,<br>Çocuk Oyun Alanı,<br>Park, Nitelikli<br>Yollar                   | <b>Soğucak</b>                    | Tarım                                | Piknik Alanı,<br>Çocuk Oyun Alanı,<br>Park, Nitelikli<br>Yollar    |

| Eskikızılelma |                     |                                          | Soğukpınar    |                            |                        |
|---------------|---------------------|------------------------------------------|---------------|----------------------------|------------------------|
| Fındıcak      | Tarım(Fındık)       | Piknik Alanı                             | Sünnük        | Tarım, Orman               | Piknik Alanı           |
| Garipçetekke  | Çam Ormanı          | Garipçetekke Köyü Dergâhı                | Şehriman      |                            |                        |
| Güller        | Tarım               | Çocuk Oyun Alanı                         | Taşköprü      |                            |                        |
| Güllüce       |                     | Embel Dede Yatırı, Arkeolojik Kalıntılar | Taşpınar      | Tarım                      |                        |
| Gündoğdu      | Tarım               | Park                                     | Tırnova       | Tarım, Orman(Kayın)        | Piknik Alanı           |
| Güveçdere     | Tarım               |                                          | Uğurlupınar   |                            | Arkeolojik Kalıntılar  |
| Güvem         | Meyve (Güvem Eriği) |                                          | Üçbeyli       | Erkızı Tepesi              |                        |
| Hacıahmet     |                     |                                          | Yamanlı       | Tarım                      |                        |
| Hacıali       | Tarım (Buğday)      | Çocuk Oyun Alanı, Park, Piknik Alanı     | Yaylaçayır    |                            |                        |
| Hamidiye      | Tarım               | Çocuk Oyun Alanı                         | Yenibalçık    |                            | Çocuk Oyun Alanı, Park |
| Hisaraltı     | Tarım               | Çocuk Oyun Alanı                         | Yenice        |                            | Yenice Köyü Cami       |
| Işıklar       |                     |                                          | Yenikızılelma |                            |                        |
| İlyasçılar    | Tarım               | Arkeolojik Kalıntılar                    | Yoncağağaç    |                            | Sarıkoz Mezarı         |
| İncealipınar  |                     | Çeşme                                    | Yukarıbalı    |                            |                        |
| İncilipınar   |                     | Yakup Dede Yatırı                        | Yumurcak      |                            |                        |
| Kabulbaba     | Kuru Tarım          | Körbehtaşı Mağarası                      | Söğütalan     | Soldere Suyu, Mesire Alanı | Mağara, Değirmen       |

Günümüzde rekreasyonel amaçlarla yoğun bir şekilde kullanılan kaynak değerleri Tablo 4’de verilmiştir. **Kültürel kaynak değerlerinden Melde** Bayırı Kalıntıları (Miletepolis), Lalaşahin Paşa Türbesi, Hamzabey Camisi Ve Türbesi, Şeyhmüftü Camisi Ve Türbesi, Ayaz Köyü Camisi, H.Paraskeva Kilisesi, Hacı Hasan Camisi, Garipçetekke Köyü Dergâhı, Yenice Köyü Camisi, Şeyh Abdülaziz Dağıstani Türbesi ziyaretçi çeken yerlerdir.

**Tablo 4:** Mustafakemalpaşa Köylerinin Yoğun Kullanılan Rekreasyonel Kaynak Değerleri

| Köy Adı        | Rekreasyonel Kaynak Değeri | Köy Adı   | Rekreasyonel Kaynak Değeri |
|----------------|----------------------------|-----------|----------------------------|
| Söğütalan      | Soldere Suyu               | Üçbeyli   | Erkızı Tepesi              |
| Muradiyesarnıç | Suçtu Şelalesi             | Doğanalan | Ayvaini Mağarası           |
| Akarca         | Tümbüldek Kaplıcaları      | Paşalar   | Paşalar Kazısı             |
| Kösehoroz      | Kösehoroz Şelalesi         | Akçapınar | H.Paraskeva Kilisesi       |
| Şapçı          | Şapçı Şelalesi             | Kestelek  | Hacı Hasan Cami            |

## SONUÇ

Yapılan mekânsal gözlemler sonucunda, Mustafakemalpaşa ilçesinin doğal ve kültürel kaynaklar bakımından rekreasyonel faaliyet olanakları için zengin bir potansiyele sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu tespit, geleceğe dönük plânlama çalışmalarında, doğal ve kültürel kaynak ve potansiyellerin geliştirilmesi ya da etkin kullanımına yönelik plân kararlarının uygulanmasına müsait olduğuna işaret etmektedir.

Bu çalışmada Bursa ili Mustafakemalpaşa ilçesinden 104 köy doğal ve kültürel kaynak değerleri açısından incelenmiştir. Köylerden; 13 tanesinde su kaynağı (dere, gölet, şelale), 9 tanesinde orman (selvi, çam ve meşe ormanları), 17 tanesinde arkeolojik kalıntı, 9 tanesinde türbe ve yatırı, 5 tanesinde

mağara, 3 tanesinde cami, 1 tanesinde kilise bulunmaktadır.

Mustafakemalpaşa ilçesi ve çevresindeki doğal ve kültürel kaynak değerlerinin rasyonel kullanımı açısından, öncelikle ilçe ve himayesinde yer alan köylerde mevcut rekreasyonel alanların alt ve üst yapılarının geliştirilmesi, rekreatif etkinliklerinin çeşitlendirilmesi ve artırılması hedef alınarak, mevcut rekreasyon alanlarının potansiyeli artırılmış ve kendisinden beklenen hizmetleri sağlamış olacaktır. Böylece, Mustafakemalpaşa ilçesinin sahip olduğu rekreasyonel kaynak değerleri sürekli varlığını koruyacak aynı zamanda da ilçe halkının ekonomisine katkı sağlayacaktır.

Doğal alanların alternatif kaynak kullanımına dönüştürülmesi için yapılan baskılar sonucu tehdit altında olduğu yerlerde devamlılığını sürdürebilmeleri, diğer alternatif kaynak kullanımları karşısında koruma ve kullanma dengesinin uzun dönemli ekonomik değerinin gösterilebilmesine bağlıdır (İslamoğlu, Çavuşoğlu vd. 2014). Alternatif bir rekreasyon alanı olarak son yıllarda kullanımı iyice artan ilçe ve köylerde en önemli konu sürdürülebilir kullanımdır. Rekreasyon alanlarının sürdürülebilir kullanımı bu yerlerin doğallığın ve kültüreliliğin korunmasında daha iyi kullanımının sağlanması ve gelecek nesillere aktarılmasında bir zorunluluktur. Özellikle yerleşme olan bölgelerde yerel halkın istek ve şikâyetleri en az rekreasyonel faaliyete katılanların istekleri kadar önemlidir.

Doğal ve kültürel kaynak değerlerine sahip olan yerlerde yapılacak alt ve üst yapı çalışmalarının ve gerçekleştirilecek rekreasyonel etkinliklerinin ortamın yapısını bozmayacak ve olumsuz yönde etkilemeyecek şekilde olması gerekmektedir. Rekreasyon alanlarının planlama ve yönetim uygulamalarında halkın katılımı da sağlanarak işlevsel, estetik ve yönetsel yeni yaklaşımların en kısa sürede oluşturulması ve uygulamaya konması, Mustafakemalpaşa ilçesi ve ülkemiz için önem arz etmektedir.

## KAYNAKÇA

**Gündüz, S., 1998.** Koruma-Kullanım İlkeleri Çerçevesinde Beynam Muhafaza Ormanı'nın Rekreasyonel Taşıma Kapasitesinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma. AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Ankara.

**İslamoğlu, İ., Çavuşoğlu, G., Vd. 2014 .**Verçenik Yaylası'nın Alternatif Turizmi Ve Rekreasyonel Faaliyetlerinin Belirlenmesi.19 Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Samsun.

**Karaküçük, S., 1997.** Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme Kavram Kapsam Ve Bir Araştırma, Seren Ofset, Ankara, 975-95084-1-9.

**Köstereli, G., 2011.**Bursa Ve Mustafakemalpaşa Koşullarında Yetiştirilen Şeker Darısı X Sudan Otu (Sorghum Bicolor Var. Saccharatum (L.) Mohlenbr X Sorghum Sudanense (Piper) Stapf.) Ümitvar Melez Hatlarında Ekim Sıklığının Verim Ve Verim Öğeleri Üzerine Etkileri. Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.

**Sağcan, M., 1986.** Rekreasyon Ve Turizm. Cumhuriyet Basımevi, İzmir.

**Sertkaya, Ş., 2001.** Bartın İli Kıyı Bölgesinin Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi (Basılmamış), Ankara.

## İNTERNET KAYNAKLARI

URL1 <https://www.haritatr.com/mustafakemalpaşa-haritasi-ica> (Erişim Tarihi: 11.11.2018)

URL2 <http://www.mustafakemalpaşa.gov.tr/ilcemizin-tarihi> (Erişim Tarihi: 15.11.2018)

URL3 [https://www.nufusu.com/ilce/mustafakemalpaşa\\_bursa-nufusu](https://www.nufusu.com/ilce/mustafakemalpaşa_bursa-nufusu) (Erişim Tarihi: 11.11.2018)

URL4 <http://www.mkptb.org.tr/?pnum=29&pt=ULA%C5%9EIM> (Erişim Tarihi: 18.11.2018)

URL5 <http://www.bursa.com.tr/mustafakemalpaşa-1657.html> (Erişim Tarihi: 21.11.2018)